

Çocukları Savunan Antikapitalist Antifaşist Bir Toplumsal Pedagoji Hareketi İçin Ön Düşünceler

*Ş. Erhan Bağcı*¹

Çocuk çeteleri, çocuklar tarafından işlenen veya çocukların öldürüldükleri cinayetler, tarikat yurtlarından zaman zaman duyabildiğimiz baskı ve istismar öyküleri, mülteci çocukların uğradığı sistematik şiddet, çocuk intiharları, çocuk işçiliği, MESEM'lerde çocuk emeğinin devlet teşvikiyle sömürüye açılması ve okullarda gerçekleşen kitlesel silahlı saldırılar, çocukluğun içinden geçmekte olduğu tarihsel krizin farklı görünümüleri olarak okunabilir. Bu yazı söz konusu krize ilişkin eleştirel pedagoji bağlamında yürüttüğümüz çalışmaların, tartışmaların ve gözlemlerin, hasılı genişçe bir düşünsel ve politik arayışın ürünüdür. Problemimiz şudur: Çocukların maruz kaldığı ve/veya faili olarak gösterildikleri şiddet olayları karşısında anlık tepkilerin sınırlarını aşan dönüştürücü bir politika nasıl kurulabilir? Böylesi bir politikanın felsefesi, teorik çerçevesi, programı ve öznesi nasıl tarif edilebilir? Ve tabii ki, eleştirel pedagoji burada nasıl bir misyon üstlenebilir?

Sorun: Politikleşmeyen Duygular

Çocukların dâhil olduğu şiddet olayları karşısında kamusal tepki çoğunlukla şefkat, acıma, dehşet ve öfke biçiminde ortaya çıkıyor. Bu duygular elbette önemsiz değil ancak politik olarak örgütlenip bir mücadele programına dönüşmedikleri sürece kısa süreli infiallerin ardından sönümlenmelerinden başka bir sonuç doğurmuyorlar. Çocuklara yönelik şiddet olaylarının faillerine yönelen nefret, çocukların korunmasını sağlayacak toplumsal mekanizmaların kurulmasına değil, cezaların ağırlaştırılması ve baskı aygıtlarının genişletilmesi taleplerine tercüme ediliyor. Şiddetin faili olarak çocuklar gösterildiğinde ise aynı cezalandırıcı akıl bu kez doğrudan çocuklara yöneliyor. Böylece çocuk bir durumda kurtarılması gereken mutlak mağdur, diğerinde toplumdan tecrit edilmesi gereken mutlak tehdit olarak konumlandırılıyor.

¹ erhanbagci@gmail.com

Her iki durumda da şiddet içeren deneyim olay anına sıkıştırılıyor, tarihselliğinden arındırılarak ele alınıyor, çocukların yaşamını belirleyen ve şiddete yol açan toplumsal ilişkiler görünmez kılınıyor. Yoksulluk, mülksüzleştirme, sınıfsal eşitsizlik, ırkçılık, toplumsal cinsiyet rejimi, aile içi şiddet, savaşlar, zorunlu göç, dinsel tahakküm, piyasalaştırılmış eğitim, geleceksizlik, umutsuzluk, güvencesiz emek ve kurumsal şiddet tartışmanın dışına itiliyor; sorunun maddi ve politik kaynakları yerine tekil vakalara, bireysel faillere ve ahlaki bozulma anlatılarına odaklanılıyor. Sonuçta cezalandırma, güvenlik ve kapatma politikaları “çözüm” olarak sunulurken çocukların maruz kaldığı yapısal şiddet yeniden üretiliyor. Politikleşmemiş duygular, şiddeti ortadan kaldırmak bir yana, şiddetin kurumsal biçimlerini meşrulaştıran ve artıran bir işleve kavuşuyor.

Bu yazının ilk hareket noktası, karşı karşıya olduğumuz olgunun münferit olayların tesadüfen peş peşe gelmesiyle değil, kapitalizm tarafından üretilen tarihsel çocukluk krizinin ve hem küresel hem de yerel ölçekte giderek yoğunlaşan toplumsal şiddet dalgasının üst üste binmesiyle ortaya çıktığıdır. Çocukların mağdur ya da fail olarak yer aldığı şiddet vakalarındaki artış, tam da bu iki dinamiğin çakışmasından doğmaktadır. Şiddet yöneliminin oldukça sofistike mekanizmalar aracılığıyla kapitalist devlet tarafından topluma zerk edildiği bir bağlamda, tarihsel bir kriz içinde varlıklarını sürdürmeye çalışan çocuklar yalnızca şiddete ve çaresizliğe maruz kalmamakta, aynı zamanda onu yeniden üretmektedirler. Bu yeniden üretim farklı biçimler alarak kimi zaman kendi bedenlerine, kimi zaman akranlarına, yetişkinlere ya da kurumlara yönelmektedir. Dolayısıyla gündeme gelen olaylar, salt tekil çocukların ahlaki çöküşlerinin, ihmal edilmişliklerinin veya bireysel patolojilerinin sonuçları değil, çocukluğu kuşatan geniş tarihsel ve toplumsal kriz alanının her yerden patlak veren semptomlarıdır. Elimizdeki olgu, çocukluk krizinin ve devletin faşistleştirici siyasal pedagojisinin çocukların yaşamında biriktirdiği yapısal şiddetin geri dönüşüdür.

Çocukluk Krizi

Modern çocukluk tarihsel olarak kurulmuş bir kategoridir ve çocukluk krizinin başlangıcı da bu kuruluşun kendisinde aranmalıdır. Kapitalist modernleşme, çocukluğu yetişkinlikten ayırarak ona özgü bir statü tanımlamış ve çocukları belirli hakların öznesi haline getirmiştir. Ancak bu hak öznesi, diğer modern hak özneleri gibi, aynı anda sömürü ve tahakküm ilişkilerine de tabi kılınmıştır. Bu durum, işçi sınıfının tarihsel kuruluşuna benzer: Ücretli emekçi, önceki emek biçimlerine kıyasla hukuken daha özgür ve daha fazla hakka sahip olurken aynı zamanda kapitalist sömürünün temel nesnesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda çocukluk da bütün modern toplumsal kategoriler gibi çelişkili bir yapıya sahiptir; bir yandan korunma, eğitim ve gelişme haklarıyla düzenlenmiş bir “medeniyet” konumunu; diğer yandan disiplinin, denetimin, sömürünün ve tahakkümün nesnesi olmayı ifade eder.

Kriz, çocukluğun kapitalizm tarafından sömürgeleştirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Sömürgeleştirme, önceden var olan doğal ve değişmez bir çocukluk alanına sonradan müdahale edilmesiyle başlamamıştır. Bu tarihsel olarak adım adım inşa edilmiş bir sömürü ve tahakküm rejimidir. Modern çocukluk kategorisinin kendisi, kapitalist üretim ilişkilerinin, burjuva aile biçiminin, zorunlu eğitimin, disiplin kurumlarının ve nüfus politikalarının tarihsel gelişimi içinde kurulmuştur. Kapitalizm bir yandan çocukluğu yetişkinlikten ayırıştırılmış, korunması ve eğitilmesi gereken özel bir dönem olarak tanımlamış, diğer yandan çocukların bedenlerini, zamanlarını, arzularını ve geleceklerini emek piyasasının, ailenin, okulun, devletin ve piyasa düzeninin ihtiyaçlarına göre biçimlendirmiştir. Bu nedenle çocukluk kapitalizmin dışında kalan masum ve dokunulmamış bir alan değildir. Çocukların neyi öğrenmesi, nasıl davranması, neyi arzulaması, hangi yaşta ve nerede çalışması, hangi aile biçimi içinde yaşaması ve gelecekte nasıl bir emek gücüne dönüşmesi gerektiği, sermaye birikiminin ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmektedir². Çocukların eğitimi, bakımı ve korunması dahi giderek piyasalaştırılmakta; bedensel, zihinsel ve duygusal kapasiteleri ölçülebilir, sınıflandırılabilir ve ekonomik değere dönüştürülebilir kaynaklar olarak ele alınmaktadır. Böylece çocukluk yalnızca sömürülen değil, sermayenin gelecekteki toplumsal düzenini yeniden üretmek üzere sürekli yeniden düzenlenen bir alana dönüşmektedir.

Kapitalizm çocukluğu yalnızca sömürü ve tahakküm altına almakla kalmaz, aynı zamanda çocuklar arasında sistematik hiyerarşiler kurar; onları farklı toplumsal değerlere sahip kategorilere ayırır ve eşitsiz gelecek rejimlerine tabi kılar. Hukuken bütün çocuklar korunmaya, eğitime ve gelişmeye hakkı olan özneler olarak tanınsa da bu haklar maddi yaşamda eşit biçimde gerçekleşmez. Bazı çocuklar nitelikli eğitime, sağlıklı yaşam koşullarına, güvenli mekânlara ve geleceklerini nispeten özgürce kurabilecekleri imkânlarla erişirken, diğerleri ucuz emek gücü, potansiyel suçlu, güvenlik tehdidi, dinsel yapıların insan kaynağı, sınır dışı edilebilir göçmen ya da gözden çıkarılabilir nüfus olarak konumlandırılır. Böylece çocukların yaşamları ve gelecekleri yurttaşlık statülerine, sınıfsal konumlarına, etnik kökenlerine, cinsiyetlerine, yaşadıkları coğrafyaya, ailelerinin ekonomik ve kültürel kaynaklarına göre farklı değerler kazanır. Kapitalist toplumda çocukluk, hukuken evrensel bir hak statüsü olarak ilan edilmesine rağmen, fiilen korunmanın, eğitimin, güvenliğin ve geleceğin eşitsiz biçimde dağıtıldığı hiyerarşik bir ayrıcalıklar düzeni olarak işler. Bu nedenle bütün çocukların aynı çocukluğu yaşadığı söylenemez; çocukluk, sınıfsal, kültürel ve siyasal ayrımların geçici olarak askıya alındığı ortak bir yaşam evresi değil, bu

² Altını çizmek isterim, çocuklar üzerindeki sömürü ve tahakkümün faili “yetişkinler” olarak tanımlanamaz. Çelişkinin ve çatışmanın çocuklar ve yetişkinler arasında olduğunu varsaymak, sermaye düzeninden bağımsız yaş kategorileri ve bu izole kategorilerin kendine ait özsel çıkarları olduğunu ima ediyor. Yetişkinler de çocuklar gibi sermaye düzeninin içinde var oluyorlar ve çocuklarla ilgili kararları ve eylemleri esasen bu bağlamda şekilleniyor. Dolayısıyla mesele çocuklar ile yetişkinler arasındaki doğal bir karşıtlık değil, kapitalist toplumsal formasyonun her iki grubu da kuşatan ve yeniden üreten sömürü ve tahakküm ilişkileridir.

ayrımların erken yaşlardan itibaren üretildiği, meşrulaştırıldığı ve sonraki kuşaklara aktarıldığı temel toplumsal eşitsizlik alanlarından biridir.

Çocukluğun sömürüye tabi olan diğer modern toplumsal kategorilerden farkı, yaşam döngüsünün belirli bir dönemiyle sınırlı olması ve zorunlu olarak sona ermesidir. Ne var ki bu son, sömürü ve tahakkümün ortadan kalkması değil, başka biçimler altında yeniden örgütlenmesi, yeni bir evreye geçmesi anlamına gelir. Çocuklar, çocukluk döneminde doğrudan sömürü ve tahakküme maruz bırakılmalarının yanı sıra, gelecekte tabi olacakları sınıfsal, cinsel, etnik ve siyasal eşitsizliklere de aile, okul, emek piyasası ve diğer toplumsal kurumlar aracılığıyla hazırlanırlar. Bu bakımdan çocuk, kapitalist toplum açısından hem bugünün müdahale, disiplin ve sömürü nesnesi hem de geleceğin emek gücü, yurttaşı ve eşitsizlik öznesi olarak inşa edilir.

Faşistleştirme: Şiddetin Siyasal Pedagojisi

Kapitalizmde şiddet istisnai koşullarda devreye sokulan dışsal bir araç değildir; sömürü, mülksüzleştirme, disiplin ve eşitsizlik mekanizmaları üzerinden toplumsal ilişkilerin dokusuna içkin ve zorunlu bir olgudur. Şiddetin kimi dönemlerde ve bağlamlarda daha görünür, kimilerinde ise daha örtük biçimlerde tezahür etmesi, onun varlığını tartışmalı kılmaz. Kapitalist yeniden üretimi mümkün kılan yapısal bir unsur olarak yoğunluğu, görünürlüğü, hedefleri ve uygulanma biçimleri tarihsel bağlama göre farklılaşsa da şiddet her daim mevcut ve kurucu niteliktedir.

Şiddet kimi zaman piyasanın sıradan işleyişi, kabul edilmiş yoksulluk, sıradan işsizlik, olağan güvencesizlik ve hak edilmiş dışlanma biçimine bürünerek görünmezleşir; kimi zaman ise savaş, sınır rejimleri, polis şiddeti, kapatma, cezalandırma ve doğrudan imha pratikleriyle açık hale gelir. Bugün küresel ve yerel ölçekte kapitalizmin daha otoriter, militarist, ırkçı, ataerkil ve cezalandırıcı bir evresinden geçiyoruz. Toplumsal çelişkiler eşitsizlikleri ortadan kaldıracak siyasal ve iktisadi dönüşümlerle değil; güvenlik politikaları, düşmanlaştırma, ayrıştırma, gözetim, kapatma ve militarizasyon yoluyla yönetiliyor. Bu bakımdan faşizm üzerine yapılan tartışmaların tekrar alevlenmiş olması tesadüf değil, bunu tartışmamızı gerektiren güçlü göstergeler var. Fakat haklı olarak devletin yapısına odaklanan faşizm tartışmalarının, bu yazının konusu olan toplumdaki şiddet artışına gelindiğinde bir ayağının havada kaldığını düşünüyorum. Bana göre devletin yapısına ilişkin kuramsal tartışmaların bütün ağırlığını gözetmekle birlikte toplumdaki şiddetin yaygınlaşmasında ve yeni biçimler kazanmasında devletin merkezinde yer aldığı toplumsal pedagoji boyutunun da gözden kaçırılmaması gerekir. Devlet aygıtlarında faşizan yönetim tekniklerinin ağırlık kazanması, yalnızca doğrudan baskının artması anlamına gelmiyor; aynı zamanda şiddetin meşrulaştırıldığı, kimlere yöneltilebileceğini, kimlerin değersizleştirilebileceğini ve kimlerin cezasızlık ayrıcalığından yararlanabileceğini topluma öğreten bir siyasal pedagoji de üretiyor. Toplumdaki şiddetin artması ve yoğunlaşması bu siyasal pedagojinin tek ve dolaysız sonucu

değildir ancak onun başlıca ürünlerinden ve yeniden üretim kulvarlarından biri olduğu söylenebilir. Kapitalist devlet, toplumda tarihsel olarak mevcut bulunan sınıfsal, cinsel, ırksal, ulusal, kuşaklararası ve türsel hiyerarşileri sıfırdan yaratmaz; bunları seçer, birbirine eklemler, yoğunlaştırır, meşrulaştırır ve harekete geçirir. Bugün devlet şiddetinin küresel ölçekte artmış olması, bu hiyerarşilerin toplum düzeyinde birbirleriyle eklemlenmesine ve şiddetin gündelik yaşamımızda daha fazla yer bulmasına yol açıyor. Ben, devletle toplum arasında süregelen bu siyasal pedagojiye “faşistleştirme” diyorum.

Faşistleştirme, yalnızca milliyetçi, ırkçı ya da açıkça otoriter siyasal aktörlerin güç kazanmasıyla veya bu aktörlere yönelik toplumsal desteğin artmasıyla, yani bu tür partilerin oy oranlarının yükselmesiyle sınırlı bir süreç olarak anlaşılmamalı. Bu gelişmeler faşistleştirmenin görünür belirtileri, hızlandırıcıları ya da örgütlü taşıyıcıları olabilir ancak süreç, güncel siyasi parti tercihleriyle, seçimlerde verilen oylarla veya açıkça benimsenen siyasal kimliklerle sınırlanamayacak kadar geniş. Faşistleştirme farklı siyasal konumları, kurumları ve hatta gündelik ilişkileri kuşatan, tarihsel tahakküm biçimlerini ortak bir hiyerarşi, düşmanlaştırma ve şiddet mantığı içinde birbirine bağlayan bütünsel bir siyasal pedagojidir; şiddet mantığının toplumun gözeneklerine zerk edilmesidir. Bu nedenle kişiler açıkça faşist bir siyasal kimlik benimsemeksizin, hatta kendilerini bu kimliğin karşısında konumlandırırken dahi faşistleştirmenin ürettiği ayrımları, korkuları, cezalandırma arzularını ve yaşam hiyerarşilerini gündelik pratiklerinde yeniden üretebilirler. Burada söz konusu olan herkesin aynı siyasal tercihte birleşmesi değil; hangi yaşamların değerli, hangilerinin şüpheli, tehlikeli, yük, artık ya da feda edilebilir olduğuna ilişkin ortak bir duygu, algı ve davranış rejiminin meşrulaştırılmış şiddet pratikleri eşliğinde toplumsal hayatın geneline yerleşmesidir. Bu bakımdan yoksullara, kadınlara, kuirlere, mültecilere, azınlıklara, başka dinlere veya mezheplere, sakatlara, yaşlılara, hayvanlara ve hatta farklı siyasal fikirleri savunanlara yönelik nefret ve şiddet, çok farklı aktüel siyasal konumlarda rastlayabileceğimiz kuşatıcı nitelikler görünümündedir.

Faşistleştirme, devlet kurumlarında örgütlenen şiddet, düşmanlaştırma ve cezasızlık mantığının eğitim, medya, hukuk, din, aile ve diğer toplumsal mecralar aracılığıyla gündelik yaşama, rutinlere, duygulanımlara, dile ve bedensel pratiklere taşınmasıdır. Ancak bu süreç devlet şiddetinin toplumsal alana edilgen ve değişmeden yansması değildir. Tarihsel hiyerarşiler her yaşam alanında yeniden eklemlenir; şiddetin anlamı, hedefleri ve meşruiyet sınırları somut toplumsal ilişkiler içinde yeniden yorumlanır, örgütlenir ve üretilir. Böylece faşistleştirme, yalnızca yukarıdan uygulanan bir baskı biçimi olmaktan çıkarak toplumsal yaşamın bütün gözeneklerine yayılan etkin bir öznellik üretim sürecine dönüşür. Bu eklemleme mantığı faşistleştirmenin neden aktüel siyasal tercihlerin ötesine geçerek herkesi kuşatabildiğini de açıklar. Sınıfsal sömürü, erkek egemenliği, ırkçılık, milliyetçilik, sömürgecilik, heteronormativite, sağlamlılık, yaşa dayalı ve kuşaklararası tahakküm ile türçülük, gündelik hayatın farklı alanlarında birbirinden kopuk hiyerarşi biçimleri olarak kalmaz; yönetme,

sömürme, disipline etme, dışlama, kapatma, incitme ya da yok etme yönelimlerinin somut insan hedeflerine işaret eden genelleşmiş ortak bir siyasal duyunun parçalarına dönüştürülür. Bu ortak duyu insanların yalnızca devletin baskı ve denetim pratiklerinin pasif muhatapları halinde kalmamalarıyla; ailede, okulda, işyerinde, mahallede, medyada ve toplumsal yaşamın her alanında bu hiyerarşileri taşıyan, uygulayan ve yeniden üreten öznelere dönüşmeleriyle işlevselleşir.

Bumerang Etkisi

Tarihsel tahakküm biçimlerini seçme, birbirine eklemleme, siyasal bir doğrultuda örgütlenme, kurumsallaştırma ve zor araçlarıyla güvence altına alma kapasitesi devlette vardır; dolayısıyla faşistleştirici siyasal pedagoji devlet merkezlidir. Faşistleştirme bu süreci örgütleyen devletin toplumsal dayanaklarını genişletmesine, kendi yapısını yeniden üretmesine ve tahakküm kapasitesini korumasına hizmet eder. Dolayısıyla faşistleştirme kapitalist devlet şiddetinin topluma tek yönlü biçimde aktarılması değil, devlet tarafından eklemlenen tahakküm ilişkilerinin gündelik yaşamda yeniden üretilerek devletin sürekliliğini sağlayan maddi bir toplumsal kuvvete dönüştürülmesidir. Faşistleştirme hedefine ulaştığında tahakküm içselleştirilmiş, başka bir deyişle duygusal, bedensel ve dolayısıyla politik bir refleks dönüşmüştür. Bu noktada şiddet pratikleri olağanlaşır, yayılır, kaçınılmaz hale gelir.

Siyasilerin, medyanın, hukukçuların, eğitimcilerin ve aslında herkesin çokça şikâyet ettiği ve üzüldüğünü ifade ettiği çocukların dâhil olduğu şiddet olayları, çocukluk krizinin ve faşistleştirici siyasal pedagojinin kesişiminde meydana gelen bir bumerang etkisidir. Toplum çocukları ayırtırmakta, büyükçe bir kısmını yoksulluğun, rekabetin, aşağılanmanın, otoriterliğin, terk edilmenin ve güvencesizliğin içine bırakmakta; aile, okul, işyeri, sokak, dijital platformlar ve devlet kurumları aracılığıyla çocuklara açık ya da örtük biçimlerde şiddet uygulamakta ve şiddet mantığını zerk etmektedir. Çocukların dâhil olduğu şiddet olayları arttığında, yani çocuklar maruz bırakıldıkları şiddete kendi bedenlerine ya da toplumsal çevrelerine yönelen tepkiler verdiğinde, toplum bu geri dönüşü çocukların içine bırakıldıkları krizin bir belirtisi olarak değil, kendi konfor alanlarına yönelmiş bir tehdit olarak algılar. Bu nedenle toplum, tarihsel olarak ürettiği şiddetin sonuçlarıyla karşılaştığında kendi sorumluluğunu sorgulamak yerine çocukları cezalandırmaya yönelmektedir. Fakat aslında toplumun yüz yüze kaldığı sorun, kendisinin ürettiği şiddetin kendisine dönmesi, bir bumerang etkisidir³.

³ Burada bumerang kavramını Aimé Césaire'den (1972) ödünç alıyorum. Césaire'de "bumerang etkisi" kavramı, sömürgecilikte normalleşen şiddet ve insanlıktan çıkarma pratiklerinin er geç sömürgeci Avrupa'nın kendisine geri döneceğini ifade eder. Bu bağlamda Nazizmi, Avrupa'nın sömürgelerde uyguladığı yöntemlerin kıtanın kendi merkezine dönmesi olarak okur; Avrupalıların Hitler'de asıl affedemediği şeyin, sömürgeci pratikleri beyaz Avrupalılara uygulamış olması olduğunu söyler.

Kapitalizm krizlerle işler ve bu krizler her zaman kendisine döner. Kapitalist üretim zorunlu olarak iktisadi krizler üretir; sürekli kâr maksimizasyonu ve büyüme başarılabilir bir hedef değildir, zira tüketim kapasitesi ve kaynaklar sınırlıdır. Ekonomik dengeler sürekli çöker ve yeniden kurulur. Aynı şekilde kapitalizm kaçınılmaz siyasi krizler de üretir. Örneğin, merkez kapitalist ülkelerin çevre ülkelere yönelik istikrarsızlaştırıcı emperyal müdahaleleri o ülke insanların yaşam koşullarını ortadan kaldırdığında, yaşamak için başka çaresi kalmayan insanlar merkez ülkelere doğru göç etmeye başlarlar ve kitlesel düzensiz göç karşısında merkez ülkeler “medeniyet”lerini kaybeder, “rahatsız” olurlar. Unutmayalım, COVID-19 salgını da kapitalizmin bumerang etkisi üreten bir sağlık krizi olarak yaşanmıştır; merkez kapitalist ülkelerde üretilerek kârlı ticaret mekanizmalarına dâhil edilen ve bu nedenle de pek çok ülke nüfusunun erişemediği aşılardan faydalanamayan küresel güneyde virüsün yayılması engellenemediği için yeni mutasyonlar ortaya çıkmış ve bunlar geri dönerek merkez kapitalist ülkelerde mevcut aşılardan baş edemediği yeni salgın dalgalarına ve ölümlere yol açmıştır. Bunun örnekleri çoğaltılabilir. Nihayetinde “bumerang etkisi” kapitalizmin kendisinin ettiğini kendisinin bulmasını, yani ürettiği kaçınılmaz kriz döngülerini ifade eder.

Bizim tartışmamız bakımından da bir sömürgeci bumerang etkisi söz konusudur: Kapitalizm çocukluğu sömürgeleştirmiş, onları şiddetin esas kabul edildiği dünyalara bırakmıştır ve şimdi bunun sonuçlarından yakınmaktadır. Asıl kabul edemediği şey, şiddetin sadece yoksul ve yoksun coğrafyalarda veya bölgelerde, alt sınıflar veya dışlanmış gruplar arasında değil, artık her yerde, imtiyazlı alanlarda da gerçekleşiyor ve herkesi vuruyor olmasıdır.

Kapitalizmin Çözümleri

Çocukların mağdur ya da fail olarak yer aldığı şiddet olayları, çoğunlukla gerçekleştiği dar ve görünür ana sıkıştırılarak ele alınır. Olayın yarattığı dehşet, kamusal öfke ve acil müdahale ihtiyacı bütün siyasal dikkati şimdiki zamana toplarken, şiddeti mümkün kılan tarihsel ilişkiler ve olay sonrasında kurulacak düzen tartışmanın dışında bırakılır. Böylece çocukluk krizinin ve faşistleştirici siyasal pedagojinin görünür belirtileri, onları üreten tarihsel ve toplumsal bütünün sürekliliğinden kopararak münferit olaylara ve bireysel failere indirgenir. Çocuğun ölmesine, öldürmesine, iş kazasına veya istismara uğramasına, suça sürüklenmesine, çeteye katılmasına ya da şiddet uygulamasına yol açan sınıfsal, siyasal ve kurumsal süreçler görünmezleştirilir; yoksulluk, mülksüzleştirme, çocuk emeği, erkek egemenliği, ırkçılık, zorunlu göç, kamusal eğitimin ve desteklerin tasfiyesi, dinsel tahakküm, dijital sömürü ve kurumsal ihmal tartışma dışına itilir veya sonucu etkilemeyecek sınırlı çerçevelerde tartışılır. Tarihsel ve toplumsal bir kriz, böylece güvenlik güçleri, mahkemeler, ceza kurumları, psikolojik/psikiyatrik müdahaleler ve piyasa aktörleri tarafından yönetilebilecek teknik bir soruna dönüştürülür.

Bu çerçevede devletin ve kamuoyunun harekete geçmesi, medya kampanyaları, çoğu zaman çocukları şiddete açık hale getiren toplumsal düzeni dönüştürmeye değil, krizin görünür sonuçlarını bastırmaya, toplumdaki infialli idare etmeye yönelir. Cezaların ağırlaştırılması, ceza sorumluluğu yaşının düşürülmesi, gözetimin artırılması, okul disiplininin sertleştirilmesi, kapatma ve mahpuslaştırma talepleri kolaylıkla “çözüm” statüsü kazanır. Çocuk şiddete maruz kaldığında failin daha ağır cezalandırılması, şiddet uyguladığında ise çocuğun kendisinin kapatılması yeterli görülür. Her iki durumda da cezalandırıcı akıl galip gelir: Birinde çocuğu, diğerinde toplumu çocuktan koruma iddiasıyla devletin denetim, kapatma ve şiddet aygıtları genişletilir.

Bu müdahaleler geçici önlemler olarak kalmaz. Acil durumun yarattığı korku ve öfke, kalıcı kurumsal dönüşümlerin meşruiyet kaynağına dönüştürülür. Böylece yapısal dönüşüm, çocukları koruyan kamusal mekanizmaların güçlendirilmesine değil; denetim, disiplin ve cezalandırma kapasitesinin genişletilmesine açılır⁴. Olağanüstü olay karşısında alınan önlem olağan yönetim tekniğine, istisnai kapatma kalıcı kuruma, geçici gözetim sürekli izlemeye dönüşür. Kapitalizm kendi olağan işleyişinin ürettiği felaketi gerekçe göstererek bu işleyişin daha otoriter biçimlerde yeniden kurulmasını sağlar.

Otoriter çözümlerin yanı sıra kapitalizmin çocukluk krizine verdiği yanıt yeni kurumlar, uzmanlık alanları, piyasalar ve kâr ilişkileri üretmektir. Sorun alanı hızla ticarete tahvil edilir, piyasalaştırılır. Çocukların emeğinden olduğu kadar eğitiminden, bakımından, tüketiminden, verilerinden, dikkatinden, bağımlılıklarından, tedavisinden, güvenliğinden, cezalandırılmasından ve kapatılmasından da ekonomik değer elde edilir. Bir tarafta çocukları erken yaşta ve düşük maliyetle üretime dahil eden işletmeler, diğer tarafta onların başarısızlıklarını, korkularını ve ihtiyaçlarını metalaştıran eğitim, bakım, teknoloji, güvenlik, terapi ve ceza endüstrileri büyür. Çocuk önce krizin içine itilir, ardından bu krizin sonuçlarını yönetmek üzere kurulmuş piyasaların müşterisi, ham maddesi veya nesnesi haline getirilir.

Kapitalizmin çocukluk krizine sunduğu “çözümler” bu nedenlerle MESEM’leştirme, çeteleştirme, mahpuslaştırma ve kapatma, bağımlılaştırma, bastırma, disipline etme ve yok etme biçimlerinde gelişmektedir. MESEM’leştirme, yoksulluğun ve eğitimden kopuşun nedenlerini ortadan kaldırmak yerine çocukları daha erken yaşlarda sermayenin kullanımına açar. Çeteleştirme, kamusal bağları ve dayanışma olanakları tahrip edilen çocukları

⁴ Türkiye açısından bunun en yakın örneği 8 Ağustos 2026’da TBMM’de kabul edilen Çocuk Koruma Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’dur. Çocukların karışıklıkları bıçaklama, silahlı saldırı ve benzeri şiddet olaylarının son dönemlerde kamuoyunda yarattığı infial üzerine, tüm itirazlara rağmen iktidar ittifakı tarafından kabul edilen düzenlemeyle 12-18 yaş grubu çocuklar için ceza limitleri yükseltilmiş, ağır suçlarda infaz indirimleri kaldırılmış, infaza kural olarak kapalı ceza infaz kurumlarında başlanması esası getirilmiş ve “suça sürüklenen çocuk” ibaresi mevzuattan kaldırılarak yerine “adli süreçteki çocuk” ifadesi getirilmiştir.

şiddet ve suç ekonomilerinin hiyerarşilerine terk eder. Mahpuslaştırma ve kapatma, çocuğu şiddeti üreten toplumsal ortamdan kurtarmak yerine onu daha yoğun şiddet ilişkileri içine yerleştirir. Bağımlılaştırma ise çocukların dikkatlerini, arzularını, korkularını ve yalnızlıklarını madde, dijital platform, tüketim ve eğlence piyasalarının ham maddesine dönüştürür.

Dolayısıyla kapitalizm bir taraftan çocukluk krizini üretirken diğer taraftan da krizin sonuçlarını ayrıştırır, sınıflandırır ve farklı birikim alanlarına dağıtır. Bazı çocukları ucuz emek gücü olarak üretime, bazılarını tüketim ve bağımlılık piyasalarına, bazılarını dinsel yapılara, bazılarını suç ekonomilerine, bazılarını ise ceza ve kapatma kurumlarına teslim eder. Bazı çocuklarınsa zaten imtiyazlı olan yaşam koşullarını sürdürebilmeleri için tedbirler alır, düzenlemeler yapar, ayrıcalıklarını pekiştirir. Çocuğun maruz kaldığı şiddet ile çocuğun uyguladığı şiddet arasında kurulan cezalandırıcı döngü, her aşamasında yeni bir denetim, uzmanlık ve değer üretme alanı açar. Kriz böylece sermaye birikiminin yeni bir bileşeni olur.

Bu nedenle çocukları savunmak, acil durumun yarattığı öfkeyle yetinemez ve krizin öncesindeki “normale” geri dönmeyi hedefleyemez, çünkü krizi mümkün kılan koşullar tam da o normalin içinde üretilmiştir. Gerçek bir yapısal dönüşüm çocukları krizin sonuçlarına uyarlayan kurumları genişletmekten, otoriterleşerek krizin esas kaynağı olan yapısal şiddeti yeniden üretmekten veya krizi piyasalaştırarak yönetmekten değil, çocuk emeğini, yoksulluğu, ayrımcılığı ve cezalandırıcı düzeni üreten toplumsal ilişkileri ortadan kaldırmaktan geçer.

Eleştirel Pedagojinin Çözümü: Şefkati ve Öfkeyi Politikleştirmek

Çocukları savunmak, salt tekil çocukları tekil faillerden korumakla sınırlı olamaz; bu gereklidir ancak esas olarak onları şiddete, sömürüye, bağımlılığa ve güvencesizliğe mahkûm eden toplumsal ilişkilerle mücadele etmek gerekir. Çocukların karşı karşıya olduğu sorunları onların ailelerinin ahlaki yetersizlikleriyle, bireysel patolojilerle veya kültürel gerilikle açıklayan her yaklaşım, kapitalizmin ürettiği çocukluk krizinin ve faşistleştirici siyasal pedagojinin sorumluluğunu görünmez kılar. Çocukların korunması, şiddet olaylarına müdahale etmek kadar şiddeti üreten mülkiyet, emek, eğitim, bakım, aile, yurttaşlık ve devlet ilişkilerinin dönüştürülmesini de zorunlu kılar.

Şiddeti önlemek ve güvenlik sağlamak önemlidir ancak çözümün tek boyutu değildir. İhtiyacımız olan şey, çocuklara yönelik anlık şefkatin ve politikleşmemiş öfkenin ötesine geçmektir. Bu şefkat ve öfke kolektifleştirilmeli, sınıfsal ve siyasal bir içeriğe kavuşturulmalı ve çocukların özgürleşmesini merkezine alan bir mücadeleye dönüştürülmelidir. Çocukluğu sömürgeleştiren, çocukları ayrıştırarak bir bölümünü sömüren, bir bölümünü kapatan, bir bölümünü kriminalize eden ve bir bölümünü gözden çıkaran kapitalist çocukluk krizine ve şiddet mantığını toplumsallaştıran faşistleştirici siyasal pedagojiye karşı bir

toplumsal pedagoji hareketine ihtiyacımız var. Ben buna “antifaşist toplumsal pedagoji” diyorum.

Antifaşist toplumsal pedagoji, şiddeti üreten maddi ilişkilerin dönüştürülmesini, çocukların söz ve karar hakkının tanınmasını, kamusal bakım ve eğitim mekanizmalarının güçlendirilmesini, çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasını, yoksulluk ve ayrımcılıkla mücadeleyi ve toplumsal hayatın rekabet yerine dayanışma temelinde yeniden örgütlenmesini hedefleyen politik bir önermedir. Antifaşist toplumsal pedagoji, bu anlamda kapitalizmin faşistleştirici siyasal pedagojisinin karşıtıdır; onu deşifre etmeyi, tartışılır kılmayı, sekteye uğratarak etkisizleştirmeyi ve yerine alternatifini inşa etmeyi hedefler.

Burada pedagoji, bir öznenin diğerine doğru bilgiyi aktardığı tek yönlü bir öğretme ilişkisini ifade etmez. Tam tersine, faşistleştirici siyasal pedagojinin karşısına konulacak antifaşist toplumsal pedagoji, dayanışma, açık iletişim, ortaklaşma, kolektif üretim ve eylem içinde, toplumsal değişme için gerekli bilgi ve deneyimin çok yönlü karşılaşmalar aracılığıyla ortaklaşa üretildiği bir praksis alanıdır. Bu nedenle mesele, birilerinin ortaya çıkıp diğerlerine neyin doğru olduğunu öğretmesi değildir. İnsanların kendi deneyimlerini, çelişkilerini ve mücadele bilgilerini başkalarıyla ilişkilendirerek hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları toplumsal ilişkileri dönüştürebilecek kolektif kapasiteyi kolektif eylem içinde kurmalarıdır.

Antifaşist toplumsal pedagoji tam da bu karşılıklı kolektif öğrenme ve özneleşme sürecini ifade eder. Bilgi, bilenlerin bilmeyenlere dışarıdan aktarmasıyla değil, toplumsal gerçekliği birlikte çözümleme, ona birlikte müdahale etme ve müdahale içinde yeniden öğrenme sürecinde üretilir. Böyle bir pedagoji insanların mevcut düzene uyarlanmalarını değil; düzeni sorgulayabilecek, karşı-hegemonik kolektif eylemler geliştirebilecek özneler haline gelmelerini hedefler. Dolayısıyla antifaşist toplumsal pedagoji klasik bir eğitim yöntemi olmaktan önce bir siyasal praksistir: Öğrenmenin, örgütlenmenin, kolektif eylemin ve toplumsal dönüşümün birbirinden ayrılmadığı, yolun önceden bilenler tarafından gösterilmediği, birlikte yürürken kurulduğu bir mücadele biçimidir. Bir toplumsal harekettir, eleştirel pedagojidir.

Kapitalist devletin faşistleştirici siyasal pedagojisi nerede işliyorsa, antifaşist toplumsal pedagojinin mücadele alanı da orasıdır. Bu nedenle bir karşı-öğrenme hareketi olarak antifaşist toplumsal pedagoji, okullarla sınırlanamaz; aynı zamanda medya, aile, mahalle, işyeri, kurumlar, dijital alanlar ve gündelik yaşamın bütün ilişkileri bir mücadele zeminidir. Amaç şiddetin yalnızca görünür sonuçlarına müdahale etmek değil, onu üreten ve yeniden üreten yapısal ilişkileri bu alanların her birinde teşhir etmek, engellemek ve yerlerine dayanışma, eşitlik, ortaklaşma ve kolektif eyleme dayalı alternatif toplumsal ilişkiler kurmaktır.

Artan Şiddet Karşısında Antifaşist Bir Taban Hareketi

Antifaşist toplumsal pedagoji, çocukları korumaya dönük dağınık müdahalelerin, tekil reformların ya da belirli kurumların iyileştirilmesinin ötesinde, çocukluk alanında karşı-hegemonik bir toplumsal gücün inşasını gerektirir. Çünkü faşistleştirici siyasal pedagoji yalnızca devletin açık şiddetinde değil; okulun disiplininde, ailenin otoritesinde, emeğin sömürsünde, medyanın dilinde, internet ortamlarında, mahallenin dışlama pratiklerinde ve gündelik hayatın sıradan hiyerarşilerinde işlemektedir. Bu nedenle ona karşı mücadele de tek bir kuruma, mekâna, meslek grubuna ya da politika alanına sıkıştırılamaz. Çocukları savunmak, şiddetin toplumsal yaşam boyunca dolaştığı bütün kanallarda karşı ilişkiler, karşı bilgiler ve karşı pratikler üretmeyi, birbirinden kopuk mücadeleleri çocukların özgürleşmesi etrafında ortak bir siyasal-toplumsal hatta bağlamayı gerektirir.

Antifaşist toplumsal pedagoji ancak bir taban hareketi olarak yaşam bulabilir. Böylesi bir hareket yalnızca mevcut politikalara itiraz eden bir baskı grubu değil, kendi eylemi içinde başka bir toplumsallığın maddi ve kültürel koşullarını kurmaya yönelik tarihsel bir kolektif özne olmalıdır. İnsanların yaşadıkları, çalıştıkları, vakit geçirdikleri, iletişim kurdukları, öğrendikleri, bakım verdikleri ve örgütlendikleri alanlarda şiddeti olağanlaştıran ilişkileri teşhir etmekle yetinmeyip onların yerine dayanışmaya, eşitliğe, ortak karar almaya ve kolektif sorumluluğa dayalı ilişkiler kurmalıdır.

Böyle bir hareketin dönüştürücü etkisi yalnızca kendi içinde kurduğu ilişkilerle ve mücadeleye katılan öznelere sınırlı değildir. Antifaşist toplumsal pedagoji karşı-hegemonik pratiklerini gündelik hayatın geneline yaymayı, şiddeti meşrulaştıran eylemlere, kararlara, tutumlara, kurumlara, dil ve davranış kalıplarına sürekli müdahale ederek toplumun ortak duygusunu dönüştürmeyi hedefler. Bu nedenle hareket bir yandan şiddetin tarihsel ve yapısal kaynaklarına yönelirken diğer yandan çocukların bugün maruz kaldığı somut şiddet biçimlerine karşı doğrudan savunma ve dayanışma mekanizmaları kurmak zorundadır. Çocuğu şiddetten korumak ile şiddeti üreten toplumsal ilişkileri dönüştürmek birbirinin alternatifi değil, aynı mücadelenin iki düzeyidir. Güncel bir istismar, emek sömürsü, ayrımcılık, kapatma, ihmal ya da cezalandırma vakasına müdahale etmek yalnızca acil bir koruma pratiği değil, aynı zamanda bu şiddeti mümkün hâle getiren düzeni görünür kılan ve onun meşruiyetini aşındıran siyasal bir eylemdir.

Kolektif eylem toplumu dönüştürmeye giriştiğinde ona katılan insanların korkuları, hiyerarşileri ve alışkanlıkları da dönüşmeye başlar; yeni siyasal bilgitam da bu kolektif praksis içinde üretilir, öğrenilir. Antifaşist toplumsal pedagojiyi radikal kılan da budur: Çocukların mevcut düzende daha güvenli biçimde var olmalarıyla sınırlı değildir; aynı zamanda çocukları sömürülebilir, susturulabilir, disipline edilebilir ve feda edilebilir kılan düzenin kendisini hedef alır. Bu bakımdan antifaşist toplumsal pedagoji, hem savunucu hem kurucu bir harekettir: Çocukları aktüel şiddet karşısında korur, şiddetin olağanlaştırılmasına

karşı kamusal direnç üretir ve aynı zamanda bu şiddetin yeniden üretilmesini mümkün kılan maddi, kurumsal ve kültürel ilişkileri dönüştürmeye çalışır. Bu ikili hat, hareketin karşı-hegemonik niteliğine kaynaklık eder.

Şiddet karşıtı bir taban hareketi çocukların, gençlerin, eğitimcilerin, ailelerin, emekçilerin, mahallelerin, toplumsal hareketlerin ve farklı mücadele alanlarının kendi deneyim ve bilgileriyle katıldıkları, sorunları birlikte tanımladıkları, ortak mücadele biçimleri geliştirdikleri ve bu mücadele içinde birbirlerinden öğrendikleri yatay ve çoğul bir örgütlenme süreci olmak durumundadır. Burada önerilen taban hareketini, feminist hareketin ve ekoloji hareketinin tarihsel deneyimleri üzerinden düşünmek mümkündür. Feminist hareket, kadınlara yönelik şiddeti tekil failerin işlediği münferit suçlar olmaktan çıkarıp erkek egemen toplumsal düzenin bir ürünü olarak tanımladı; ev içinden işyerine, hukuktan dile, cinsellikten bakım emeğine kadar gündelik hayatın bütün alanlarında işleyen tahakküm ilişkilerini görünür kıldı. Güncel şiddet olaylarını tarihselleştirdi, kadınların tek tek yaşadığı deneyimleri ortak bir siyasal sorun alanına dönüştürdü ve bu alanda süreklilik taşıyan bir mücadele hattı kurdu. Bir yandan şiddete uğrayan kadınların yanında somut dayanışma ve savunma mekanizmaları geliştirirken diğer yandan hukuku, aileyi, çalışma yaşamını, kültürü ve gündelik ilişkileri dönüştürmeye yöneldi. Böylece kadınların yaşadığı tekil olaylar ile erkek egemenliğinin yapısal yeniden üretimi arasındaki bağ açık şekilde kurulabilir hâle geldi.

Ekoloji hareketi de benzer biçimde çevresel yıkımı birbirinden kopuk felaketlerin toplamı olmaktan çıkarak özgül bir siyasal sorun alanı olarak tanımladı. Bir ormanın kesilmesini, bir derenin kurutulmasını, bir maden sahasının açılmasını ya da yaşam alanlarının sermaye birikimine tahsis edilmesini yalnızca yerel ve geçici sorunlar olarak değil, doğayı sınırsız bir kaynak ve yaşamı ekonominin nesnesi haline getiren tarihsel tahakküm ilişkisinin görünümüleri olarak ele aldı. Yerel mücadeleler zamanla birbirine bağlandı; ekolojik yıkım pratikleri, meşrulaştırıcı söylemler, bunların nedenleri ve faileri toplumsal olarak tanınır hâle geldi. Ekoloji hareketi de yalnızca gelecekte kurulacak başka bir toplum için mücadele etmedi; tehdit altındaki yaşam alanlarına burada ve şimdi müdahale ederek, somut savunma pratikleri ile üretim, tüketim, mülkiyet ve yaşam biçimlerinin yapısal eleştirisini aynı siyasal hatta birleştirdi.

Bu iki hareketin ortak gücü, belirli tahakküm biçimlerini tanımlanabilir, adlandırılabilir ve mücadele edilebilir toplumsal sorun alanlarına dönüştürmelerinde yatmaktadır. Güncel olayları tarihselleştirmiş, tekil deneyimleri yapısal ilişkilerle bağlamış ve bu sorunların yalnızca kriz anlarında değil sürekli olarak izlenmesini, tartışılmasını ve mücadele konusu yapılmasını sağlamışlardır. Üstelik bunu tek bir merkezden yönetilen, yukarıdan aşağıya işleyen örgütsel yapılara dayanarak değil; farklı yerlerde, farklı biçimlerde ortaya çıkan çok sayıda öznenin, kolektifin, yerel mücadelenin ve dayanışma ağının birbirini beslemesiyle gerçekleştirmişlerdir. Bu hareketlerin gücü tam da merkezsiz fakat süreklilik taşıyan çoğul yayılma biçimindedir: Nerede erkek

şiddeti ya da ekolojik yıkım uç verse, orada meseleyi tanıyan, adlandıran, sahiplenen ve müdahale eden toplumsal özneler de ortaya çıkabilmektedir. Bunun için merkezden gelen bir talimata ihtiyaç yoktur; mücadele bilgisi ve siyasal duyarlılık toplumsallaşmış, sorunun sahipleri gündelik hayatın içine yayılmıştır.

Bu süreç aynı zamanda söz konusu hareketlerin karşı-hegemonik başarılarının da göstergesidir. Feminist hareket erkek egemenliğini, ekoloji hareketi ekolojik yıkımı öylesine güçlü biçimde toplumsal ve siyasal sorunlar olarak kurmuştur ki bugün bu alanlarda söz söyleyen hemen herkes, karşıtları dahil, kendisini onların kavramlarına göre konumlandırmak zorundadır. Bu, tahakküm ilişkilerinin ortadan kalktığı anlamına gelmez; tersine mücadele sürmektedir. Ancak artık bu sorunlar görünmez, adı konmamış veya yalnızca özel alanlara ait meseleler değildir. Toplumsal ortak duyu zuhur etmiş, erkek egemenliği ve ekolojik yıkım, kamusal olarak tanınan ve meşruiyet üreten ya da kaybettiren siyasal ölçütlere dönüşmüştür.

Çocukları savunacak bir antifaşist toplumsal pedagoji hareketinin de benzer bir tarihsel işlev üstlenmesi gerekir. Çocuk emeği, istismar, yoksulluk, suça sürüklenme, kurumsal kapatma, dinsel tahakküm, ayrımcılık, dijital sömürü ve çocukların maruz kaldığı ya da ürettiği şiddet biçimleri birbirinden kopuk “çocuk sorunları” olarak değil, çocukluğu kuşatan ortak bir sömürü ve tahakküm alanının farklı görünümüleri olarak tanımlanmalıdır. Bu alanın dili, kavramları ve mücadele araçları toplumsallaştırılmalı, çocukların yaşadığı somut şiddet vakalarının münferit birer olay olmadığı, daha geniş tarihsel ve toplumsal ilişkiler içinde üretildiği bilgisi ortak duyunun parçası haline getirilmelidir.

Böyle bir taban hareketi, yalnızca çocukları ilgilendiren politikaların değiştirilmesini talep eden merkezi bir yapı ya da uzmanlar topluluğu olamaz. Okullarda, mahallelerde, işyerlerinde, ailelerde, bakım kurumlarında, medyada, sendikalarda, meslek örgütlerinde ve gündelik yaşamın bütün alanlarında çocukların uğradığı şiddeti tanıyabilen, adlandırabilen ve ona müdahale edebilen yaygın bir toplumsal kapasite üretilmelidir. Nerede bir çocuk çalıştırılıyor, dışlanıyor, şiddete uğruyor, kapatılıyor, istismar ediliyor, susturuluyor ya da gözden çıkarılıyorsa, orada bu durumu yalnızca bireysel bir mağduriyet değil, ortak bir siyasal mesele olarak gören ve harekete geçen öznelerin ortaya çıkması hedeflenmelidir.

Antifaşist toplumsal pedagojinin bir taban hareketi olarak anlamı tam da budur: çocukların yaşadığı güncel şiddete doğrudan müdahale etmek, onları burada ve şimdi savunmak, bu deneyimleri tarihselleştirerek ortak bilgiye dönüştürmek, birbirinden kopuk mücadeleleri aynı siyasal hatta bağlamak ve çocuklar üzerindeki tahakkümü toplumun tamamının tanımak ve karşısında konum almak zorunda olduğu bir mesele haline getirmek. Feminist hareketin erkek egemenliğini, ekoloji hareketinin ekolojik yıkımı görünür ve mücadele edilebilir kıldığı gibi, çocukları savunan bir taban hareketi de çocukluk üzerindeki sömürü

ve tahakkümü toplumsal hayatın kurucu siyasal sorunlarından biri hâline getirmelidir.

Sonuçta

Çocukları savunmak geleceği savunmakla sınırlı değildir. Bu savunma çocukluk krizi ve devletin faşistleştirici siyasal pedagojisi karşısında eşitliği ve özgürlüğü savunmak, çocukları bu sömürü ve tahakküm düzeninin nesneleri olmaktan kurtarmaktır. Çocuklar yalnızca geleceğin yetişkinleri değil, bugünün toplumsal ve siyasal özneleridir. Dolayısıyla çocukların özgürleşmesi geleceğe ertelenebilecek bir mesele değil, tam da bugünü değiştirmek demektir. Kapitalizmin ve faşizmin şiddet düzenine karşı aşağıdan, kolektif ve örgütlü bir antifaşist toplumsal pedagoji hareketi kurmak demektir.

Eleştirel pedagojinin bu mücadelede özel bir sorumluluğu vardır. Çünkü eleştirel pedagoji, çocukluk krizini ve faşistleştirici siyasal pedagojiyi kavrayabileceğimiz düşünsel araçlara sahiptir. Bu düşünsel araçların toplumsal bir mücadeleye dönüşmesinin yollarının nasıl açılacağı üzerine de söyleyecek sözümüz olmalı. Eğitimcilerin buradaki konumu rastlantısal değildir. Çocukların yaşamlarını kuşatan eşitsizliklerle, şiddetle, dışlanmayla, yoksullukla, rekabetle ve otoriterleşmeyle okullarda, sınıflarda, amfilerde, kampüslerde ve gündelik eğitim ilişkileri içinde sürekli karşılaşıyoruz. Sorunu dışarıdan gözlemlemiyoruz, tam içindeyiz, sonuçlarına tanıklık ediyor ve kimi zaman istemeden de olsa yeniden üretildiği mekanizmaların içinde yer alıyoruz.

Bu nedenle eleştirel eğitimciler, çocukları savunmak isteyen farklı çevrelerin, mücadelelerin ve deneyimlerin birbirleriyle buluşabileceği zeminleri yaratmaya, dağınık itirazların ortaklaşmasına katkıda bulunmaya ve bir antifaşist toplumsal pedagoji hareketinin kuruluşuna kendi bilgi ve deneyimleriyle katılmalıdırlar. Okulların, üniversitelerin ve diğer eğitim alanlarının faşistleştirici pedagojinin işlediği başlıca mekânlardan olması, aynı zamanda onları karşı-hegemonik ilişkilerin kurulabileceği başlıca mücadele alanları haline getirir. Eleştirel pedagojinin yapabileceği şeylerden biri de tam burada, diyaloga dayalı karşılaşmaları çoğaltmak, soruna ortak bir dil kazandırmak ve bir taban hareketinin ilk bağlarını örmeye katkıda bulunmaktır.

Çocukların dâhil olduğu her yeni şiddet olayı karşısında büyüyen çaresizliği aşmanın yolu, çocukluk krizini doğru teşhis etmekten, devletin faşistleştirici siyasal pedagojisi karşısında neler yapacağımızı birlikte konuşup tartışmaktan ve gerekli adımları gecikmeden atmaktan geçiyor. Çocukları savunacak bir antifaşist toplumsal pedagoji hareketini birlikte kurmak, onun düşünsel zeminini geliştirmek, mücadele alanlarını birbirine bağlamak ve şiddetin, sömürünün ve tahakkümün karşısında çocuklarla birlikte başka bir yaşamın imkânlarını üretmek zorundayız. Mesele, ulaşılabilen çocukların hayatlarında kısmi düzeltmeler yapabilmek değil, çocukları topyekûn savunurken bu düzeni de dönüştürmektir.